Runer som skriftsprog

Et begynderhæfte

ᚱᚢᚾᚬᚱ•ᛋᚨᛘ•ᛋᛁᚱᛁᚠᛏᛋᛒᚱᚨᛚ•

ᛁᛏ•ᛒᛁᚴ ᛦᛋᚦᛁᚱᚷᛋᚨᚴᛏᛁ•

Heimdal der giver runerne til menneskene i Midgård

Indholdsfortegnelse

Side 3	**Indledning**
Side 4	**Runer som skriftsprog**
	Rune alfabetet
Side 5	**Runernes oprindelse geografisk og tidsmæssigt**
Side 6	**Runeskriftens udvikling**
	Den ældre
	Den Yngre
	den Middelalderlige rune futhark
Side 7	**Lang og kortkvist runer**
	Strungne runer
	Stavløse runer
Side 8	**Udviklingen i den danske 16 runers futhark**
	Middelalder futhark
	Forskellige varianter i yngre og ældre futhark
Side 9	**At læse og skrive med runer**
Side 10	**Valg der må tages**
Side 11	**Runernes udbredelse i befolkningen**
	Runerne som simpelt skriftsprog
Side 12	**Runerne brugt som kodesprog**
	Lønruner – Isruner
Side 13	**Jøttunville koden**
	Cæsarchifferet
	Binderuner
	En binderunes opbygning
Side 15	**Samstavsruner**
	Symboler og tegn
Side 16	**Runernes navne og begrebs tilknytninger**
	De 3 runedigte
Side 17	**Runeversene på nudansk**
Side 21	**Den yngre futhark med runevarianter**
Side 22	**Den ældre futhark med runevarianter**
Side 23	**Yngre futhark sat op i latinsk bogstavs rækkefølge**
Side 24	**Yngre futhark med runevarianter**

Indledning

I det følgende står der lidt mere end nogle ved og meget mindre end andre ved ☺

Skriftet er et forsøg på, at skrive en kort gennemgang af de overordnede spørgsmål iom runeskriften.

Da jeg er amatør med stort A, må ingen forvente et skrift, der er forfattet akademisk korrekt m.h.t opsætning og kildereferfencer m.v. Alle oplysninger hidrører dog fra professionelle runologer og ingen er selvopfundme

Læseren må ejheller forvente, at afsnittet af "retskrivning" er fuldt dækkende. Dels tror jeg ikke man kan lave en fuldt dækkende beskrivelse og dels må man nødvendigvis være professionel sprogforsker og runolog for at kunne udtale sig reelt om "retskrivning" med runer.

Når jeg alligevel og på trods af disse forbehold har skrevet det, er det udelukkende fordi jeg synes, at der mangler en kort, overordnet gennemgang af materialet, som kan fungere som inspiration for "nye" amatører og som kan danne en "ramme", et udgangspunkt for et videre, mere dybtgående arbejde med de enkelte områder.

Gode steder at finde oplysninger i er iøvrigt

Danske runeindskrifter. En database
http://runer.ku.dk/?fbclid=IwAR3mz402An90PmwRyyh06ZFTlgNw_B6z0ZeTmUzdL0Prj-NI1JqQWj0HZYE

Arild Hauges runer
http://www.arild-hauge.com/

Nørron mytologi
https://www.norron-mytologi.info/diverse/runeskrift.htm?fbclid=IwAR0B4QfJT8Z2pmKPzM2UqQfjPSvFCJ3lehI2UvkpIGuxAfYG0T4LWx8GpnM

Oslo universitet
https://snl.no/runer?fbclid=IwAR1LhLUOCOvb-fSS__xDLIksZ4NL-C5A2TXMTm0wc0G0cvSft9HZcDvuiWs

https://norgeshistorie.no/romertid/kommunikasjon-og-kunnskap/0507-runene-det-forste-skriftspraket.html?fbclid=IwAR2-Wwzd21VPERreHJp2YNY63meqRx9ndPrjwEXTyyqaGf0j5UaL4m3cyCI

Så god fornøjelse for de af Jer, der ikke ved mere end jeg og til andre, mere belæste og vidende - bær over med mig og/ eller smid det ud ☺––

Vølven Heid der fortalte Odin om verdens tilblivelse og fornyelse

Runer som skriftsprog

ᚱᚢᚾᚨᚱ•ᛋᚨᛘ•ᛋᛁᚱᛁᚠᛏᛋᛒᚱᚨᛘ••

Runer og magi er så tæt sammenknyttet i de flestes forståelse, at det næsten ikke er muligt at snakke om runer, uden at tage diskussionen om magi.
Da alle forskere imidlertid er lige så enige om, at runerne er et skriftsprog, som de er uenige om, hvorvidt runerne også er magiske i sig selv, vil jeg imidlertid i dette skrift kun beskæftige mig med runerne som skriftsprog

Runer og rune "alfabetet"

- Runerækken eller runealfabetet, kaldes FUTHARK efter de første 6 tegn i runealfabetet
- En rune kaldes en "stav" eller en "kvist" i modsætning til den latinske, der kaldes et bogstav
- Den lodrette stav kaldes en hovedstav og de stave der sættes på, kaldes bistave
- Den enkelte rune er et tegn, der beskriver en lyd/ en udtale
  Dette er meget forskelligt fra det latinske alfabet vi kender, hvor det enkelte tegn "bare" er et skriftligt bogstav og ikke en betegnelse for en lyd
  De fleste bogstaver betegner samme lyd som på de nynordiske sprog.
  w er = engelsk og jysk w : wee, was.
  þ er = islandsk þ, engelsk th i thing.
  ð, = islandsk ð, dansk d i udlyd og indlyd (i Gud, sted), eng. th i this, that.
  b = en nu næsten forsvunden lyd, omtrent som i Københavnsk udtale af løbe, skab.
  g = dansk g i udlyd og indlyd (dag, tage).
  R en egen r- lyd, opstået af ældre s, senere blev den helt r.

  Kilde er Fortidens Jelling . http://www.fortidensjelling.dk/jelling87.htm

- I praksis betyder dette – i mangel af en retskrivningsordbog i hine tider 😊 – at det samme ord i runer, kunne og blev "stavet" forskelligt alt efter hvordan det blev udtalt
- Udover at betegne en lyd, er runerne, via kildemateriale (læs herom senere), knyttet til et navneord, et begreb.

  Runen FE ᚠ beskriver f.eks. en F lyd og er via kildemateriale knyttet til begrebet Kvæg

I modsætning til de latinske bogstaver havde hver rune sit eget navn eller betegnelse. Derved havde runerne mere tilfælles med de græske bogstaver, som også havde navne, selv om de egentlig var arvet fra fønikisk, og med det keltiske skriftsystem *ogham*, som også opstod som følge af den romerske påvirkning efter Kristi fødsel. Runernes betegnelser var navneord, der blev hentet fra almindelige ord i sproget. Runenavnene kendes ikke fra de ældste runeindskrifter, men fra nogle europæiske og engelske manuskripter fra 800- og 900-tallet, hvor den yngre runerække og de angelsaksiske runer blev gengivet.

Runernes navne skulle fungere som huskeregel for den enkelte runerister. Princippet var, at den indledende lyd i ordet giver runens lydværdi. Runenavnet **fehu* stod for **f**-runen ᚠ, runenavnet **ūruʀ* stod for **u**-runen ᚢ, og **þurisaʀ* var navnet for **þ**-runen ᚦ, som står for pustelyden θ (som i ordet thin på engelsk). Der er kun to tilfælde, hvor runerne ikke fulgte dette princip, og det var der en god grund til. Runen ᛉ ʀ hed **algiʀ*, og runen ᛜ ŋ hed **Ingwaʀ*. Begge runenavne indeholdt de to runers lydværdier – ikke i begyndelsen af ordet, men derimod i slutningen af ordet i runenavnet **algiʀ* og midt i ordet i runenavnet**Ingwaʀ*. Her var huskereglen så smart indrettet, at runens lydværdi blev udtalt præcis på den plads, hvor runen skulle bruges, nemlig i midten af ordet og i slutningen af ordet. Også her ser det ud til, at futharkens bagmand har tænkt over alle detaljer.
Kilde Lisbeth Imer

- Når vi senere kommer ind på runernes mulige magi, kommer vi ind på, at disse begreber, iflg. nogle forskere og forfattere, også fører hen til nogle synonymer, som så igen udvider det indhold som den enkelte rune kan formidle.

  Runen ᛋ har f.eks.: **lydnavne**t S - **begrebssnavnet** SOL - og **synonymnavne** som varme, lys

  Runen ᛋ kan således bruges både som et **lydnavn** S - i f.eks. ordet slange ᛋᛚᚨᛜᛖ

  som et **begrebsnavn** betyde SOL, når det står som enkeltstående stav ᛋ

  Eller som **synonymnavn** udtrykke varme og lys m.v.

  Det eneste kildemateriale der findes til disse tolkninger af begrebs og synonymnavne, er fra skriftlige kilder, der selvom de menes at være lige så gamle som runerne selv, kun er dateret fra henholdsvis omkring år 900 – 1200 og år 1500. Tilmed kender vi kun navnene fra den yngre futhark. De resterende runer fra den ældre futhark er rekonstrueret og kun udtryk for en fortolkning. Mere om alt dette senere

- Iflg. de gamle skrifter vi har (bl.a "den højes tale") *samt Erik Molkte: "Runerne i Danmark og deres oprindelse",* skrives runerne med rødt

Runeskriftens oprindelse geografisk og tidsmæssigt

Det er ikke dette skrift,s hensigt at gå ind i fortolkningen af tid og oprindelse. Alt efter hvilken forsker man læser/tror på, vil man få forskellige oplysninger. Disse varierer tidsmæssigt lige fra Meldorf spændet fra år 50 til Harja kammen fra år 150 og oprindelsesmæssigt fra en oprindelse sydfra til en oprindelse i Scandinavien.

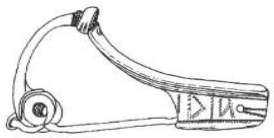

Den ældste runeindskrift man har fundet, er Meldorf spændet fra omkring år. 50 e.k. men generelt skal man frem til omkring år 100-200 e.k før man finder mere materiale
Kilde (Finn Rasmussen "Germanerne og vikingerne

Herhjemme er den ældst bevarede runeinskription fra ca. år 150 e.v.t., og var rister ind i en benkam der blev fundet i Vimose på Fyn. Inskriptionen lyder *harja*
Kilde Lisbeth Imer

Med indførelsen af det latinske alfabet forsvandt runerne langsomt – enkelte steder blev de dog brugt op til indtil år 15-1800. Selv i dag, er der en enkelt by i Sverige, med en aktiv runeskrift.

Runernes fundsteder og brug

Runerne er som enkeltstående runeindskrifter fundet så langt borte som i Konstatinobel og Rom. Som runesten og smykker m.v er de primært fundet i England, Skotland, Irland, Nordtyskland og i særdeleshed i Scandinavien incl. Grønland, Færøerne og Island
Runerne blev stavet – ristet – på træ, hugget i sten, ridset i horn, støbt på smykker og skrevet på papir og voks

træ – Frøslev pinden

ben – Viemose kam

sten – fundet nord i Baffin bugten på Grønland

På sten – Jelling stenen

Arabisk sølvsmykke
Med kristent budskab skrevet på latin med runer og binderune

Skånske lov på papir

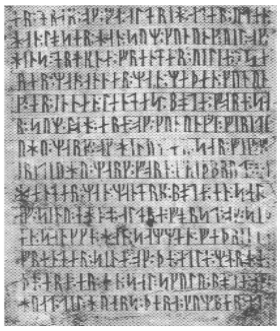

Runeskriftens udvikling

Igennem alle de år som runeskriften blev brugt, ændrede den sig hele tiden.
Der er således mange varianter af både ”runealfabetet” og den enkelte rune og det er derfor vigtigt, at huske, at der ikke er nogen specifik ”overgangsalder” mellem de forskellige futharks og runetegn.

Der har været lange mellemperioder, hvor flere ”alfabeter” og runeudgaver blev brugt samtidig eller i en blanding.

Derudover var kendskabet til at skrive med runer ikke altid videre stort, hvilket resulterede i indskrifter, der er ulæselige og oven i det, blev ord udtalt forskellige hvilket igen gav forskellige måder at skrive på

Af disse og mange andre grunde, er mange runeindskrifter stadig ikke tolket og man må også formode, at en del af disse uforståelige indskrifter bliver taget til indtægt for magisk brug af runerne

Runernes udvikling opdeles i 3 hovedgrupper. Den ældre, den yngre og middelalderens runer

Ældre futhark

Groft sagt startede runerne sydpå som en 24 alfabets futhark, der fungerede fra ca. år 100/200 til år 7/800

Den urnordiske (ældre) futhark:

f	u	þ	a	r	k	g	w	h	n	i	j	î	p	z	s	t	b	e	m	l	ñ	d	o
		ð												R							ng		

(Jørgen Markward)

Yngre futhark

Den ældre futhark spredte sig nordpå og i takt med, at det fælles skandinaviske old nordiske sprog ændrede sig til mere nationale, udviklede det sig til 16 alfabet futhark,en, (den yngre / vikingerunerne) . Disse fungerede fra ca. år 7/800 til år 1000

Den yngre futhark (vikingefutharken):

f	u	þ	ā	r	k		h	n	i		a		s	t	b		m	l		R
	v	ð	æ		g				e		æ			d	p				
	o				ng				æ		e			nd					
	y				nk				y					nt					
	ø								j										

(Jørgen Markward)

Den yngre futhark, var en skriftform, der i modsætning til den ældre futhark, kun blev brugt i norden og hvor vikingerne ellers kom frem. Den ældre blev, udover i Danmark, brugt i hele det Germanske område

Den yngre futhark findes i 2 udgaver: Langkvist og kortkvistruner

Langkvistrunerne kaldes dansk - svensk/danske runer og var de fremherskende på danske runestene. Der findes dog runestene i Danmark med kortkvistruner

Kortkvistrunerne kaldes svensk/norske runer. Blev primært brugt i Sverige og Norge. Runerne kaldes også strutrunerne og røgrunerne efter "Røgstenen" i Õstergõtland

Stuttruner vant ikke innpass i Danmark, men fra Sverige, som er deres hjemland (jfr. Sparlösa-steinen i Västergötland fra ca. 800 og de gotlandske runebilledsteinene som blir datert til 600-tallet), bredte de seg til Norge, hvor de er påvist vesentlig i steininnskrifter fra Østfold, Vestfold (Oseberg 800-tallet, Gokstad 900-tallet), Oppland, Valdres, Hardanger, Nordhordland og fremfor alt Jæren. Fra det sørvestlige Norge kom de på 900-tallet til Man, Suderøyene, Skottland og Shetland. I det norrøne stuttrunealfabetet skifter ᚼ *h* med ᛯ, ᛚ *m* med ᛘ (slik alltid på Man), ᛚ *s* med ᛋ. *b* har formene ᛒ, ᛒ, ᛒ, ᛒ.

Kilde: Oslo universitet https://snl.no/runer?fbclid=IwAR1LhLUOCOvb-fSS__xDLIksZ4NL-C5A2TXMTmowc0GocvSft9HZcDvuiWs

Man mente tidligere at brugen og udbredelsen var geografisk betinget, men nu om dage mener man, at det måske mere var et spørgsmål om hvilken type, der var lettest at bruge, når man ristede i henholdsvis sten, træ eller andet. Altså en mere praktisk årsag. Spørgsmålet er stadig som sådan ubesvaret og under diskussion

Kort tid efter at 16-tegnsalfabetet blev fastlagt, blev der dannet et nyt og mere forenklet skriftsystem. I dag taler vi om langkvistrunerne og kortkvistrunerne. Langkvistrunerne kalder man også for danske runer, for de var mest almindelige i Danmark. De havde lange bistave set i forhold til kortkvistrunerne, som havde korte bistave. Kortkvistrunerne blev dannet ud fra en tanke om grafisk spejlvending, som kun til en vis grad ses hos langkvistrunerne. **n**-runen ᚾ er en spejlvending af **a**-runen ᛅ, **l**-runen ᛚ af **t**-runen ᛏ, **s**-runen ᛦ af ʀ-runen ᛦ, og **ą**-runen ᚿ af **b**-runen ᛒ. Kortkvistrunerne kaldes også de svensk-norske runer på grund af udbredelsen i de områder. Det er rigtigt nok, at der kun er ganske få indskrifter med kortkvistruner i vikingetidens Danmark, men man skal passe på med at generalisere for meget, for kortkvistrunerne blev først og fremmest brugt i den tidlige vikingetid, og netop fra den periode er der ikke overleveret mange danske indskrifter.

Kilde Lisbeth Imer

Strungne runer

I slutningen af vikingetiden opstod et behov for flere runer. Man begyndte at bruge "strunge" runer. D.v.s runer med prikker eller huller og som ændrede de efterfølgende lyde – F.eks gengav man d-lyden med en stungen t-rune, e-lyden som en stungen i-rune og g-lyden med en stungen k-rune. Her kun medtaget som eksempel

ᛁ	ᛅ	ᚴ	ᛏ	ᛒ	ᚴ
e	y/ø	g	d	p	v

Stavløse runer

Der findes andre og senere varianter. F.eks. stavløse runer. Disse er kun fundet på få runesten og primært i Sverige og er tidsfæstet til omkring år 1100 – Altså ikke det, vi i almindelighed kalder vikingetid

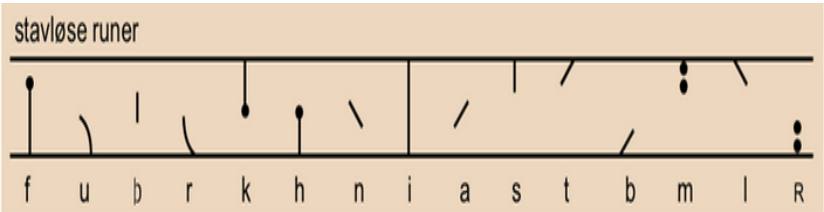

Knuderuner

Der findes ganske få 5-8 eksemplarer på de såkaldte knuderuner.

Udover følgende links, har det ikke været muligt for mig at finde yderligere oplysninger om dem

https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fsci.archaeology.narkive.com%2FNmpatRSL%2Fmedieval-greenlandic-runestave%3Ffbclid%3DIwAR0765AkHv-VSSCwMa-nPP1wpzUET2nk9ExHP0nxp9O5elv2PY50Rw75bnY&h=AT393EbL5fe_XzI0VXdYvmCeZFjtcJhseCOQVNJKN90BlaF9cdtzHe1qekhxlc1VcYAmgo-HZL8xuydC3guR_qrPbf4glW1MBar3dQAvE81ItJ-7Utw9NAVnkKMNVZmH7izMlzG2MWu9ecX2S8XAhg-cZf0I_g&__tn__=R]-R&c[0]=AT0udF1tztcxrrZJyeTzVLs8cOhh-fdcZh_ulKsyTP6d-op8qSfc102ieDb8cXSUMKEQtC2KhID3cN5KillS8MSQs13VUWRGVg7kg2JQXB3D_LwcG1Mw8A_jXdGx8CnecTnDL6hSAdKXpBnn68qRv6z27Y-FpNLjff4XE05ozcnwHD18OXKzldM-pOMj1OVCYpZO_iVtZeU6l_PAVwI0nIZMEleCp_zUP-EInbuALOnqzvDb8IA

https://l.facebook.com/l.php?u=http%3A%2F%2Ftidsskriftetgronland.dk%2Farchive%2F2001-7-Artikel04.txt%3Ffbclid%3DIwAR2sjP5s6Dv9uSEdPttkdrFxXC1wq0AxO9ssf3VmjUKXOs0CJOCOZw6qACc&h=AT0f1XRtv3jpXvyT-50mKx3kulqAv1-fsORPOZipjJRToVf3_Rq1KjS6daAgbr8koj5-_n_BUkfboO-k5H08pPeuL7R6GdLBiupKAQFTxN6tnSIiro7bOb8GIwLzaKeVeXxQruGJskk9LIH-IA&__tn__=R]-R&c[0]=AT0udF1tztcxrrZJyeTzVLs8cOhh-fdcZh_ulKsyTP6d-op8qSfc102ieDb8cXSUMKEQtC2KhID3cN5KillS8MSQs13VUWRGVg7kg2JQXB3D_LwcG1Mw8A_jXdGx8CnecTnDL6hSAdKXpBnn68qRv6z27Y-FpNLjff4XE05ozcnwHD18OXKzldM-pOMj1OVCYpZO_iVtZeU6l_PAVwI0nIZMEleCp_zUP-EInbuALOnqzvDb8IA

https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fuu.diva-portal.org%2Fsmash%2Fget%2Fdiva2%3A1540882%2FFULLTEXT02.pdf%3Ffbclid%3DIwAR0tChXvuHqJgDWO9OStdB7SXcvhlgRqFjc8kvNfK7gFxQLocXUw_ayRLdY&h=AT17w4Ey9r4z8269Jzhvkg7EcuJZUbtq1qgCtKd1XQL-LyW4k8T57RTYXPOKSgDw1SsXe3CByqeyGOQUVHp3Gt9ohfaIAWEI3mZrmRPucDA2wwtjLSDMpjG556rFNCk97dpfldaeyrZM8FGAyQ&__tn__=R]-R&c[0]=AT0udF1tztcxrrZJyeTzVLs8cOhh-fdcZh_ulKsyTP6d-op8qSfc102ieDb8cXSUMKEQtC2KhID3cN5KillS8MSQs13VUWRGVg7kg2JQXB3D_LwcG1Mw8A_jXdGx8CnecTnDL6hSAdKXpBnn68qRv6z27Y-FpNLjff4XE05ozcnwHD18OXKzldM-pOMj1OVCYpZO_iVtZeU6l_PAVwI0nIZMEleCp_zUP-EInbuALOnqzvDb8IA

Middelalder futhark

I takt med udviklingen i de nordiske sprog og under indflydelsen fra latin, udviklede den yngre futhark sig til middelalderens futhark . Middelalderens futhark udgjordes af den yngre futhark suppleret med f.eks. strungne runer (se ovenfor)

Fra ca. år. 1000 til 1450

Den middelalderlige futhark (futhork):

f	u	þ	o	r	k	h	n	i	a	s	t	b	l	m	y	e	æ	ø	g	d	p	c/z

- eller opstillet i "alfabetisk" orden:

	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s	t	u	v	y	z	æ	ø	þ
ældre futh.																										
yngre futh.																										
middelalder futhark																										

(Jørgen Markward)

Forskellige varianter i den yngre og middelalderlige Futhark

Når man læser den yngre og middelalderlige futhark, oplever man, at der er forskellige udgaver af enkelte runer. Lad det ikke forvirre. De er alle rigtige og er bare forskellige varianter der er blevet brugt i forskellige tidsafsnit eller forskellige geografiske placeringer

Derudover vil der, afhængig af om det er danske, norske eller svenske runer, være forskellige varianter af runerne. Her som et eksempel Norske runer hvor jeg vil fremhæve a runen, som noget specielt

Norske overgangsformer fra ca år 500

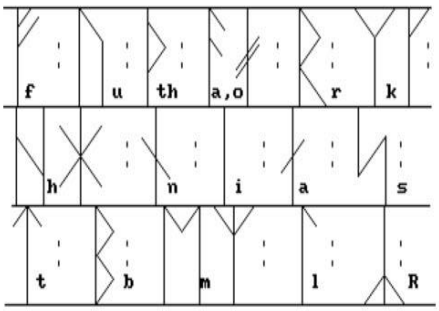

- Eksempler på de forskellige varianter af runerne fremgår af oversigten sidst i skriftet

At læse og skrive med runer.
Med udgangspunkt i den yngre futhark – Vikingerunerne

Der fandtes / findes ”almen” gældende retskrivningsregler for runer, og for at kunne læse, tolke og skrive runer, er der mange forhold man skal huske.
Her er nogle få eksempler

- Der var ingen ”regler” for skrivemåde og retning. Der kunne skrives fra højre til venstre eller omvendt, der kunne skrives rundt hvor man fulgte f.eks. en slanges form eller skrives op og ned. Det er iøvrigt meget få runesten der er skrevet under hinanden som f.eks. Jellingstenen

- De enkelte ord blev for det meste adskilt med et tegn.
  Det kunne være x eller : eller . eller I, men det kunne også være skrevet ud i et uden skilletegn. Sidstnævnte gjorde det selvfølgelig svære at læse (Jørgen Markward)

- Ordene kunne også være skrevet bagvendt eller omvendt. (Jørgen Markward)

- Der findes ikke tal i rune ”alfabetet”. Hvis man vil skrive et tal, skrives det helt ud med runer. Det har været nævnt, at man kan bruger runerne efter deres placering i futharken, men der findes intet bevis for skrivemåden

- De enkelte runer kan - alt efter deres placering i ordet/sætningen og andre forhold - have dobbeltbetydninger.

  Runen ᚢ kan f.eks. betyde både U O V W Y Ø.

- Dels udelades 2 ens runer generelt og i almindelighed når de står lige efter hinanden – dette uanset om det er i 2 ord (Jørgen Markward). Dette postulat fra Jørgen Markwards side er dog ikke helt sandt. På nogle runesten er der ristet 2 ens runer når det er 2 adskilte ord. Som dette eks. Der er også eksempler på 2 ens efterfølgende runer.

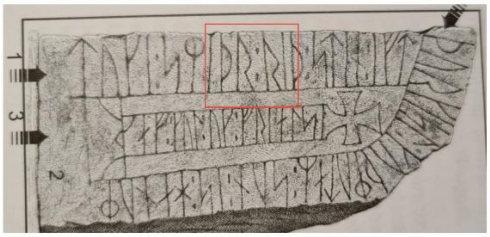

- M udelades ofte når det står før B (Jørgen Markward)

- Runen N kan ofte udelades foran runerne T - D - K - G (Jørgen Markward) ?

- Et udtalt V (som i leve) skrives ofte som et F (Jørgen Markward)
- Et udtalt W (som i engelsk wall) skrives altid som W (Jørgen Markward)

- I de forskellige runealfabeter er der ikke X og dette staves derfor f.eks. som KS

- Dels retter runerne sig mere mod lyd end mod det bogstav de refererer til.
  hårdt C har runen mens et blødt C har runen
- Runen R skrives i øvrigt, uden at stavene rører hovedstaven. Således her
- Runen B har den samme "problemstilling" idet den ofte – men ikke altid - ejheller rør hovedstaven. Således her
- Runen Y R Først og midt i et ord er det Y – brugt til slut, er det et R
- som et R kan aldrig stå først

- Og endelig er der mange lokale varianter og den enkelte runerister havde / har sine egne "ideer". Alle disse varianter, samt de 3 forskellige futhark,s der blev brugt "samtidig" gør, at det ikke er så let som i dag. I dag lærer vi fra barnsben hvordan ord lyder og hvordan ord staves. Vi har tilmed retskrivningsordbøger, der sørger for, at vi alle skriver alle ord på samme måde. I ældre tider havde man ikke noget "overordnet" der bestemte hvordan noget blev udtalt eller hvordan noget blev skrevet, og dette sammenholdt med, at runerne er en lydskrift gjorde, at ord blev skrevet forskelligt – alt afhængig af lokal dialekt og alt afhængig af, hvordan den enkelte runerister mente et ord udtaltes og dermed blev skrevet.
  At læse, tolke og skrive runer, kræver således et længere, for ikke at sige, et meget langt studium

Valg der må tages

For de, der vil skrive med runer i dag, er der mange problemstillinger, som den enkelte må tage selvstændig stilling til, men nogle vigtige er:

1. De 3 futhark,s blev brugt i forskellige århundreder – mennnnnnn, der var lange overlapningsperioder hvor flere blev brugt samtidigt og tilmed i flæng og man kan derfor ikke sige med bestemthed, at den enkelte futhark/rune kun hører en bestemt periode til
2. Når man vil skrive med runer i dag, er det dog anbefalelsesværdigt, at den enkelte holder sig til en bestemt futhark, med et bestemt runesæt. Uden dette bliver det alt for forvirrende, Træf dit valg 😊
   a. Mange, der er meget vikingerelateret, sværger til den yngre futhark, som også kaldes vikingerunerne. Disse runer hører til i den periode, der kaldes vikingetid og de fleste runestene er med denne futhark.

   b. Andre sværger til den ældre eller middelalderens, da disse har flere runer og dermed er ”lettere” at skrive på, samtidig med at den ser mere ”spændende” ud
   c. Endelig vælger mange, der tror på den ”iboende”runemagi, enten den ældre eller middelalderens futhark, idet den magi der menes knyttet til runerne, var knytter til disse tidsaldre

   d. ”Iboende” Runemagi, er der derimod intet kildemæssigt belæg for i vikingetid. I vikingetid var runer udelukkende et skriftsprog. Den magi, der var knyttet til runer i vikingetid, var udelukkende den magi, der lå i det man udtrykte med runerne. Det var ikke en magi, der var indbygget i runerne.
   e. Ovenstående postulat om magi og den yngre futhark, er der mange indvendinger mod, idet de skriftlige kilder, eddaerne og sagaerne fra vikingetid, omtaler runerne som magiske. I praksis, er der imidlertid ikke fundet emner der sandsynliggør eller beviser, at runerne blev opfattet som havende en indbygget magi i vikingetid. Når Egil, i Egil Skallagrimssons saga f.eks. helbreder en kvinde ved at skrabe skadelige runer ud og riste nye, er det f.eks ikke et bevis på, at det var runer med indbygget magi han fjernede og nye han skrev. Det var lige så sandsynligt en skadelig tekst han erstattede med en gavnlig
   f. Vil du derfor bruge en futhark, der er knyttet til runemagi, skal du vælge den ældre eller den middelalderlige og ellers den yngre. Træf et valg 😊

3. Det næste nye runeristere må vælge er, hvilket sprog han/hun vil bruge. Skal det være det gamle norrøne, som var det gamle sprog der blev talt, men som er uforståeligt for alle i dag – med undtagelse selvfølgelig af de ganske få der kan læse det - eller skal det være nudansk som alle kan forstå i dag – eller skal det være et helt andet sprog. Træf et valg 😊
4. Og endelig skal du glemme den måde du er vant til at ”se” ord på. Du skal sige ordet og lægge mærke til hvordan det udtales. Det er udtalemåden du skal bruge. Husk 😊

Runernes udbredelse i befolkningen

Runerne var i begyndelsen og ”langt” hen i tiden, uanset om det var som beskeder eller som magi, kun kendt og dermed tilgængelige for de relative få. Konger, høvdinge, skjalde, vølver, goder, skriftkloge, shamaner og andre religiøse personer. For den almindelige befolkning, der hverken kunne skrive, læse eller forstå runer, var de noget mystisk og magisk som havde relationer til de højere magter. Bare det at kunne skrive med runer, må man formode blev opfattet som noget magisk

Denne opfattelse af magi, blev underbygget af indholdet i tidens mytologi, sagn og historier: Her fortaltes det bl.a. i ”den højes tale , at det var Odin, der lærte runerne at kende ved at ofre sig selv, hænge sig selv i ni dage i det hellige træ Yggdrasil og at runerne blev brugt til besværgelser og magi

Fra runernes oprindelse og langt frem i tiden, blev de kun brugt til ”kortfattede” beskeder, ”statements” eller magiske besværgelser ristet i sten og på træ m.v.
Først langt senere, i runernes ”efterår”, i takt med kristendommen og latin,s gradvise indførelse i europa og skandinavien, blev de mere kendt, bredt længere ud i befolkningen og brugt i længere skrifter og som mere almen kommunikation. Dette kunne f.eks. være som kærlighedserklæringer eller som i en afskrift af Skånske lov fra 1300 tallet der var skrevet med runer
Citat: ”Hvor literaturen finder sted” Anne-Marie Mai

Runerne som ”simpelt” skriftsprog

Som ovenfor skrevet blev runerne brugt som et ”simpelt” skriftsprog til at videregive beskeder og statements. Brugen af runer som almindeligt skriftsprog havde imidlertid flere sofistikerede afskygninger

Runer brugt som kodeskrift

Udover den almindelige brug af runerne til det faktuelle formål, brugtes de også som og med forskellige koder, der bl.a skulle hindre, at de var umiddelbart læselige.

Nogle af de runekoder, der er afkodet er ”lønruner”, Jöttunvillur koden, Cæsarchifferet og binderunerne

Lønruner / Isruner

Lønrunerne tager sit udgangspunkt i en opdeling af runerne i ”Ætter” eller ”familier”. De er inddelt i 3 grupper, der indeholder op til 6 runer.

	1	2	3	4	5	6
3	f	u	þ	o	r	k
2	h	n	i	a	s	
1	t	b	m	l	y	

Når en rune skulle skrives efter runekoden ”lønrune” blev denne opdeling brugt.

F.eks. runen **r. r hører til den 3 æt og er nr. 5 i rækken** = = 3 streger på den venstre side af en lodret stav og 5 på den højre

Lønrunen blev skrevet på mange forskellige måder og måske endda rent billedeligt også. Det kunne være som fiskeben eller som fibre i et blad. Hovedprincippet er blot, at æt nr. og antal nr. skal fremgå på hver sin side af en opdeling

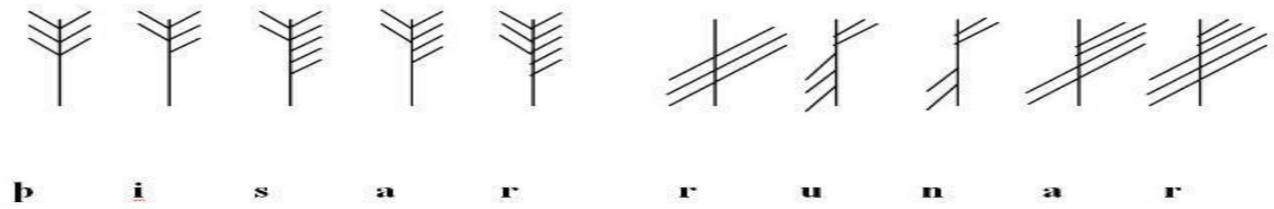

Kun fantasien sætter grænser for, hvordan lønrunerne kan se ud.
I de norske runeindskrifter fra middelalderen kan man f.eks. finde lønruner, der er udformet som små fisk eller skæggede mandshoveder, hvor finnerne og skægstubbene viser runernes placering

En affart” af lønrunerne er det, der kaldes **”is runer”**

Jöttunvillur koden

Plain Text:	f	u	þ	o	r	k	h	n	i	a	s	t	b	m	l	y
Rune name:	*fé*	*úrr*	*þurs*	*óss*	*reið*	*kaun*	*hagall*	*nauð*	*íss*	*ár*	*sól*	*týr*	*bjarkan*	*maðr*	*lǫgr*	*ýr*
Jöttunvillur:	e	r	s	s	þ	n	l	þ	s	r	l	r	n	r	r	r

Runekoden jötunvillur går ud på at bytte runetegnet ud med den sidste lyd i runenavnet, som Jonas Nordby har illustreret her. (Illustration: Jonas Nordby)

Cæsarchifferet

Cæsarchifferet er opkaldt efter den romerske kejser Julius Cæsar. Det går ud på at bytte et runetegn ud med et andet i runealfabetet. Man flytter systematisk én, to eller tre pladser frem eller tilbage i alfabetet.

Binderuner – (kilde er primært Det kongelige Danske Videnskabernes Selskab – 6 del –år 1841. Personligt har jeg ikke set nyere bøger om binderuner, som bidrager med nye oplysninger)

Binderuner er noget specielt i ”runeverdenen”, der ikke bare kan karakteriseres som værende enten eller. Kun det ene eller det andet. De var ”tekster”, bomærker, symboler og magiske tegn. Alt blev de brugt til

En binderunes opbygning

En binderune er i sig selv, i sin simpleste form, bare en række runer, der er sat sammen til En rune – til Et symbol – til et begreb

Eksempel på en simpel binderune sammensat af navnet bjarne = ᛒᛁᛅᚱᚿᛁ =

Ovenstående er bare et eksempel. Binderuner findes i næsten alle de udgaver man kan tænke sig og der fandtes tilsyneladende ingen regler for hvordan, hvornår eller hvorfor de blev brugt
Binderuner kunne skrives spejlvendt eller på hovedet. Binderuner kunne bruges midt inde i en sætning for f.eks. at spare plads
Binderuner blev brugt alle steder. På sten, på træ, på smykker og på penge

- Eksempler på indskrifter på mønter

a) Paa en Runemynt af Magnus den Gode (som regjerede först i Norge og siden tillige i Danmark fra 1035 til 1047): ᛕᚢ for ᛕᚢ *(ku, gu)*.

b) En anden af Svend Estrithsen, som blev enevældig Konge over Danmark 1047 og döde 1076, med Binderunen ᛅᚢ for ᛅᚢ *(ou* eller *au)*, samt

c) en anden af samme Konge: ᛗᛅ for ᛗᛅ *(mo)*. Disse tre Mynter findes i det kongelige danske Myntcabinet paa Rosenborg Slot.

- Eksempler på at en affart af binderuner (Stafkarlalelur) er blevet brugt som en kodeskrift – samt på at kodeskrifter også kunne være farlige, idet de kunne være svære at læse / afkode. Her et advarselsbrev til Snorre Sturlavson som han desværre ikke var i stand til at tolke

Den store Historieskriver efterstræbtes i sin sidste Levetid af mange og mægtige Fjender, anförte af hans forrige Svigersön, den underfundige og af en fremmed Konge ivrigt understöttede Gissur (siden dennes Jarl over Island). En af Snorres tro Venner, Odd Sveinbjörnsön, advarede ham skriftlig om den Fare, som truede hans Liv ved den mod ham indgaaede Sammensværgelse, men han frygtede for at Brevet skulde falde i deres fælles Uvenners Hænder, hvorfor han skrev det med den saakaldte *Stafkarlaletur* (Stavkarleskrift), en Art af Kryptographie, som i Marginalierne til en gammel Papirs-Codex af *Sturlunga-Saga* forklares ved meget indviklede Binderuner (*miök bundnar rúnir*)*). De have virkelig været altfor indviklede, thi hverken Snorre selv eller hans lærde Brodersön Sturla Thordsön kunde dechiffrere dem med nogen Sikkerhed, endskjöndt det forekom dem at Brevet indeholdt etslags Advarsel*). Brevet traf Snorre, som Reisende, paa et Sted, hvorfra han let kunde have begivet sig til Egne, hvor Frænders og Venners Bistand vilde have sikkret ham mod det forestaaende Overfald; dertil besluttede han vel om kort Tid at begive sig, men ulykkeligvis vilde han dog först see til sit Hjem; der faldt han strax i sine Fjenders Vold og de skilte ham ved Livet Natten mellem den 22de og 23de September 1241**).

- Mange eksempler på, at binderuner blev skrevet og brugt som bohavemærker (lidt ala brændemærkning af kvæg eller at skrive sit navn på sit værktøj)

5) Fölgende Danske Rune-Bomærker, indhuggede i Steen**), ere aldeles af samme Art som forskjellige meget gamle Islandske. Jeg tilföier de Forklaringer over Navnene, som jeg anseer for de rimeligste.

— ᛏᛅᚿᛅ, *Tanr* eller *Danr (Dan)*. Navnet forekommer saaledes paa svenske Runestene, f. Ex. en i Öst-Götland.

— ᛅᛏᛚᛁ, *Atle*.

- Eksempler på, at binderuner blev brugt til at ”forenkle” sætninger

I islandske Haandskrifter, som handle om sligt, finder man
eller enkelte Ord af denne halve Strophe exempelviis skrevne,
sig, som en eneste sammenhængende Charakter, f. Ex.

RISTA MA RUNA STAF

o. s. v.; eller noget anderledes:

Samstavsruner

Samstavsruner kan man kalde en ”affart” af binderuner. Samstavruner skrives med en fælles hovedstav. De begynder først at komme frem i vikingetiden. På billedet ovenover af runestenen, er der ved pilen vist en samstavsrune der siger
” thor vie disse runer”

Eksempel på en samstavsrune Thor - ᚦᚠᚱ -

Som med binderunerne kender man ikke årsagen til benyttelsen af disse runetegn. Binderunerne kan bl.a. forklares som behov for pladsbesparelse og samstávs runerne som enten en leg med runer eller forsøg på at bruge runerne mere som ornamenter

Symboler og tegn

I litteraturen er der mange magiske tegn og symboler der er sammensat af binderuner og som henføres til vikingetiden

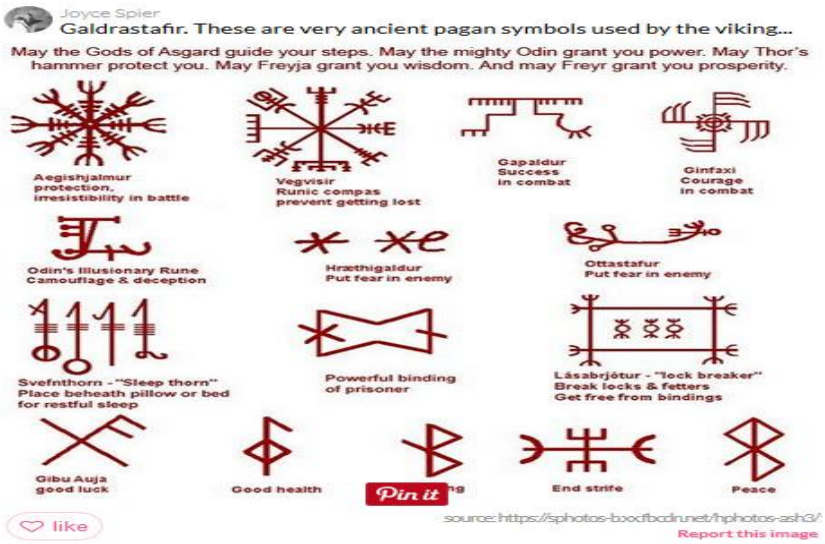

Meget få af disse magiske symboler og magiske binderuner der publiceres i dag, har noget at gøre med vikingetiden.
De er ”opfundet i ” og er fra middelalderen, med udgangspunkt i Islandske ”Gjaldrestafir” og Samernes runebomme. Dette gør sig også gældende for alle de fortolkninger der knyttes til dem. Det er muligt og måske endda sandsynligt, at de alle har deres udspring og inspiration i vikingetidens runeudøvelse, men autentisk kan de ikke knyttes til den tidsmæssige periode. Mest sandsynligt er, at størstedelen af runemagien er opstået i middelalderen. Efter brugen af runer ophørte og runerne dermed igen blev ”mystiske”.

Nogle få af de symboler der findes blandt de middelalderlige Islandske Gjaldrestafir kan imidlertid (måske) føres tilbage til vores gamle materiale.

Dette gælder ægishjálmr (tryllehjælmen, rædselshjelmen) Dette symbol optræder I Vølsungasagaen (skrevet omkring år 1200) : ”End mælte Fáfnir: “ Jeg bar ægishjálmr (tryllehjælmen, rædselshjelmen) over alle folket, siden jeg lå om min broders arv, og der fnyste jeg edder alle vegne fra mig , at ingen turde at komme i nærheden af mig, og af ingen kraft ræddes jeg, og aldrig fandt jeg der mangen mænd foran mig, at jeg tyktes ikke meget stærkere, end alle var”

Retfærdighedsvis, skal det siges, at der ikke er noget bevis for, at den ægishjálmr der refereres til i Vølsungasagaen, er den samme som i den islandske Galdrastafir

Runernes navne og tilknyttede begreber
Indledning

For nye, der prøver at forstå runerne, kan det være forvirrende når man mødes af forskellige navne for den enkelte rune. Årsagen er, at navnet for runen veksler med tidsalder og geografi. F.eks. den ældre futharks rune - lydnavn E - hedder på norrønt Ehol, Ior – på urnordisk ehwar – germansk Eys eller Ehwaz – anglosaktisk Eoh – islandsk Eykur

For at bringe så lidt forvirring ind i ”billedet” som muligt, har jeg valgt at bruge de Urnordiske og de Norrøne betegnelser

- Kildemæssigt – læs nedenstående 3 runedigte - kender man kun navnene og begreberne på runerne fra den yngre futhark. Navne på runer fra den ældre, er udledt af gotiske og oldengelske bogstavs navne

3 Runedigte
Runernes navne kender vi fra 3 runedigte, der er nedskrevet i det 8/9 - det 12 og det 15 århundrede.
Hvornår digtene, eller hvornår digtenes indhold oprindeligt er fra, vides ikke.
Et af de mulige svar på dette spørgsmål er, at digtene er lavet som remser af kristne munke, for at de bedre kunne huske runerne når de skulle skrive med denne skrift. At dette kunne være nødvendigt, kan lyde sandsynligt, da munkenes ”daglige” skriftsprog var latin.

- Er dette rigtigt, er runedigtene er ”simpelt” indlæringsredskab

- Hvorvidt de indeholder nogen mytologisk betydning vides ikke, ligesom det ikke vides, om navnene også beskriver begreber og synonymer der kan tilknyttes til runerne

- Opbygningen af runedigtene – et for hver rune – er, at hvert digt starter med et ord der starter med den pågældende rune

Anglo-Saxon rune digt: https://www.ragweedforge.com/rpae.html
Det ældste er det Angelsaksiske der er fra ca. år 900 (men kan være fra 800) og består af 29 runer. Det Angelsaksiske har en mere pessimistisk indfaldsvinkel og bære præg af kristensdommens indflydelse

Norwegian rune digt: **https://www.ragweedforge.com/RunNRPe.html**
Det Norske er på 16 runer og er dateret til ca. det 12 århundrede. Digtet har en mere kryptisk udformning og rummer derfor sikkert flere tolkningsmuligheder

Icelandic rune digt: **https://www.ragweedforge.com/rpie.html**
Det Islandske er også på 16 runer og er fra ca. år. 1500. Det islandske har en mere positiv udformning

Runeversene oversat til nudansk:
Man skal være opmærksom på, at nudansk ikke er det sprog versene er forfattet på
Meningen samt indholdet af versene kan derfor ikke tages for pålydende.
Oversættelsen er således kun taget med, for at give læserne et lille indblik i versenes indhold

ᚠ Fee – Kvæg

Norske rune digt	Rigdom er grunden til uenighed mellem frænder. Ulven lever i skoven
Anglo-Saxon runedigt	Rigdom er velbehageligt for alle mænd. Dog må hver mand skænke det frivilligt, hvis han ønsker at vinde ære i guds øjne
Islandske runedigt	Rigdom er grunden til uenighed mellem frænder – ild på havet og slangens sti

ᚢ Urr – Urokse

Norske rune digt	Slagger kommer fra dårligt jern. Rensdyret løber ofte over den frosne sne
Anglo-Saxon runedigt	Uroksen er stolt og har mægtige horn. Den er et vildt bæst og kæmper med sine horn. Et ædelt dyr i Mosen og et vildt dyr
Islandske runedigt	Skyernes klagesang ødelæggelsen af hø høsten og en vederstyggelighed for fårehyrden

ᚦ Thurs – jætte-trold

Norske rune digt	Jætter vækker angst hos kvinder. Misvækst gør få mænd glade
Anglo-Saxon runedigt	Tornene er frygtelig skarpe og frygtelig for enhver fri mand at røre. Frygtelig sårende for enhver mand der er blandt dem
Islandske runedigt	Tortur af kvinder og klippe beboer. Født af jættekvinde

ᚨ Ass-As-Gud

Norske rune digt	En flodmunding er begyndelsen på de fleste rejser, men en skede er til sværd
Anglo-Saxon runedigt	Munden er sprogets kilde. Visdommens pille og en nydelse for kloge mænd. En velsignelse og glæde for enhver ridder
Islandske runedigt	Gammel gud, prins af Asgård og herre over Valhalla

ᚱ Reidh-at ride-vogn

Norske rune digt	Det siges, at ridning er det værste for heste. Reginn smeder det bedste sværd
Anglo-Saxon runedigt	For den kriger der sidder indendørs, synes ridning let men anstrengende for den der rejser ad landevejen på en kraftfuld hest
Islandske runedigt	Hestemænds glæde og hurtig rejse. Udmattelse af gangeren

ᚲ Kaun-bylder-sår

Norske rune digt	Mavesår er dræbende for børn. Døden gør en krop bleg
Anglo-Saxon runedigt	Faklen er kendt af alle levende ved sin blege, lyse flamme. Den brænder altid hvor prinser sidder ved siden af
Islandske runedigt	Sygdom er dødelig for børn og et smertefuld sted. Ærgrelsens bolig

ᚺ Hagal-hagl

Norske rune digt	Hagl er de koldeste korn. Krist skabte den gamle verden
Anglo-Saxon runedigt	Hagl er det klareste korn. Det hvirvles fra himlens hvælving og kastes rundt af vinden og så smelter det i vandet
Islandske runedigt	Kolde korn og sludregn. Sygdom fra slanger (poetisk udtryk for vinter)

ᚾ NA-nød, tvang

Norske rune digt	Begrænsning giver det sparsomste valg. En nøgen mand bliver afkølet i frosten
Anglo-Saxon runedigt	Problemer er begrænsene for hjertet. Dog viser de ofte en kilde til hjælp og frelse for dem der er opmærksom på det i tide
Islandske runedigt	Fæstepigens sorg. En stilstand af undertrykkelse og slidsomt arbejde

Is

Norske rune digt	Vi kalder den brede bro for is. Den blinde mand må føres
Anglo-Saxon runedigt	Is er meget koldt og umådeligt glat. Det glinser så klart som glas og ligner mest ædelsten
Islandske runedigt	Floders råb og bølgers tag. Ødelæggelse af de dømte

Ar-år

Norske rune digt	At have meget er en velsignelse for mænd. Jeg siger at Frodi var generøs
Anglo-Saxon runedigt	Sommeren er en velsignelse for mænd, når gud og den hellige konge får jorden til hurtigt at frembringe skinnende frugter
Islandske runedigt	Velsignelse af mænd og god sommer. Legemer der trives

Sol

Norske rune digt	Solen er verdens lys. Jeg bøjer mig for den guddommelige ordre
Anglo-Saxon runedigt	Solen er altid en glæde for søfarers håb når de rejser over fisk,s vand indtil dybets ganger bærer dem til land
Islandske runedigt	Beskytter mod skyer og solfyldt dag. Is ødelægger

Tyr-hedensk gud

Norske rune digt	Tyr er en enhåndet gud. Ofte må smeden blæse
Anglo-Saxon runedigt	Tyr er en lede stjerne. Godt passer den på prinsers skæbne. Den er altid på vej over nætters tåge og fejler aldrig
Islandske runedigt	Gud med en hånd og men af ulv. Prins af templet

Bjarkan-birk

Norske rune digt	Birken har de grønneste blade af alle buske. Loke var heldig med sine bedrag
Anglo-Saxon runedigt	Popler bærer ingen frugt. Uden frø bringer den dog føde frem for det er skabt fra dens blade
Islandske runedigt	Grønne grene, små træer og friske unge buske

ᛘ Madhr-mand

Norske rune digt	Mand er en forøgelse af støvet. Stor er høgens klør
Anglo-Saxon runedigt	En glad mand er god mod sine slægtninge. Dog er enhver mand dømt til at fejle i forhold til sin gruppe da gud med sin befaling vil forpligtige det fordærvede kød til jorden
Islandske runedigt	Mænds glæde, forøgelse af jorden og udsmykning af skibe

ᛚ Logr-vand-væske

Norske rune digt	Et vandfald er en flod som falder fra en bjergside, men ornamenter er af guld
Anglo-Saxon runedigt	Havet synes uendelig for mænd når de rejser på rullende skib og bølgerne får dem til at frygte. Især når dybets kraft ikke er tøjlet
Islandske runedigt	Hvirvlende strømme og store geysere. Fiskenes land

ᛦ Yr-taks

Norske rune digt	Taks træet er det grønneste af træer om vinteren. Det plejer at knitre når det brænder
Anglo-Saxon runedigt	Taks er en kilde til glæde og ære for enhver prins eller ridder. Det ser godt ud på en hest og er et værdsat udstyr på en rejse
Islandske runedigt	Bøjet bue og skørt jern. Pilens jætte

Den yngre futhark, med eksempler på de runevarianter af den enkelte rune, der har optrådt gennem tiden.
Til højre side i diagrammet, er opført nogle af de synonymer som forskellige forfattere har knyttet til runen. Der skal igen gøres opmærksom på, at – i det mindste jeg, indtil nu – ikke har kunne finde nogen kilder til disse, som er fra før middelalderen og dermed funderet i noget af det autentiske materiale der er om runerne

Yngre futhark

Rune varianter		Navn Vikingetid German	Navn Jernalder Urnordisk	Lyd navn	Extra lyd navn	Navn begreb	Synonym
		fe	fehu	F	V - Ikke tit	Kvæg	Rigdom, velstand
		urr	uruR	U	V, W o,y,ø,w	*Urokse*	Styrke, vildskab
		Durs	DurisaR	TH	D, Z	Trold-jætte	Angst, misvækst
		ass	ansuR	Ã	Ø, Å a,æ,o	As-Gud	Odin
		reid	raidu	R		*At ride-Vogn -rejse*	Rejser - Til hest Thor
		kaun	kauna	K,G	C, Q, X g	Byld-Sår	Ild, feber, sygdom
		hagall	Hagll	H		Hagl	
		naud	naudhiR	N	Udgår ofte foran K-l-m-b	Nød-Trang	Begrænsning, elendighed, hjælp
		isa	isaR	E- i	J - Æ ikke tit e, æ	Is	Kulde
		ar	Jara	A	Æ æ,o	År	Godt år, høst og overflod
		sol	Sowilo	S		Sol	Varme, lys, beskyttelse
		tyr	Tiwa R	T	D - ikke tit	Tyr	Krig, Opofrelse
		bjarkan	Berkana	B,P		Birk	Forår, ungdom
		madr	MannaR	M	V	Mand	Forsvar, beskyttelse
		logr	LaukaR	L		Vand	
		yr	IhwaR	Y,R		Taxtræ eller elg	Ull. Kamp, hastighed

Den ældre futhark, med eksempler på de runevarianter af den enkelte rune, der har optrådt gennem tiden.
Til højre side i diagrammet, er opført nogle af de synonymer som forskellige forfattere har knyttet til runen. Der skal igen gøres opmærksom på, at – i det mindste jeg, indtil nu – ikke har kunne finde nogen kilder til disse, som er fra før middelalderen og dermed funderet i noget af det autentiske materiale der er om runerne

Ældre futhark

		Navn Viking Norrønt	Navn Jernalder Urnordisk	Lyd navn	Extra lydnavn	Navn begreb	Synonym
		fe´	fehu	f	v - Ikke tit	Kvæg	Rigdom, velstand
		urr	ûruR	u		*Urokse – vild okse*	Styrke - vildskab
		Durs	thurisaR	th		Trold-jætte	Angst, misvækst
		ass	ansuR	a		As-Gud	Odin
		reid	raidu	r		*At ride-Vogn -rejse*	Rejser - Til hest Thor
		kaun	kauna	k		Byld-Sår	Ild, feber, sygdom
		giof	gebu	g		Gave	
		Ukendt - wunjo	wunju	w		Glæde lyst	
		hagall	hagalaR	h		Hagl	Hagl, kulde, trusel
		naud	naudiR	n	Ridses på negl for hjælp	Nød (at være i nød)	Begrænsning, elendighed, hjælp
		Isa	IsaR	i		Is	Kulde
		ar	jara	j		År	Godt år, høst og overflod
		yr	iwaR	ï		Taks	
		ukendt	perthu	p		Ukendt betydning måske Busk	
		elgr	algiR	Stemt R z	z	Elg	
		sol	sôwilu	s		Sol	Varme, lys, beskyttelse
		tyr	tiwaR	t	Spydrunen – ridses på armen	Tyr (guden)	Krig, Opofrelse
		bjarkan	berkana	b		Birk- birkekvist	Forår, ungdom
		jor	ehwaR	e		Hest	
		madr	mannaR	m		Mand menneske	Forsvar, beskyttelse
		logr	laguR	l		Vand	Havet, uendelighed
		Ing	IngwaR	ng		Ing – gud også yngve og Frej	
		dagr	dagaR	d		Dag	
		odal	ophila	o		Arv - ejendom fået ved arv	

Den yngre futhark som den blev skrevet i år 800

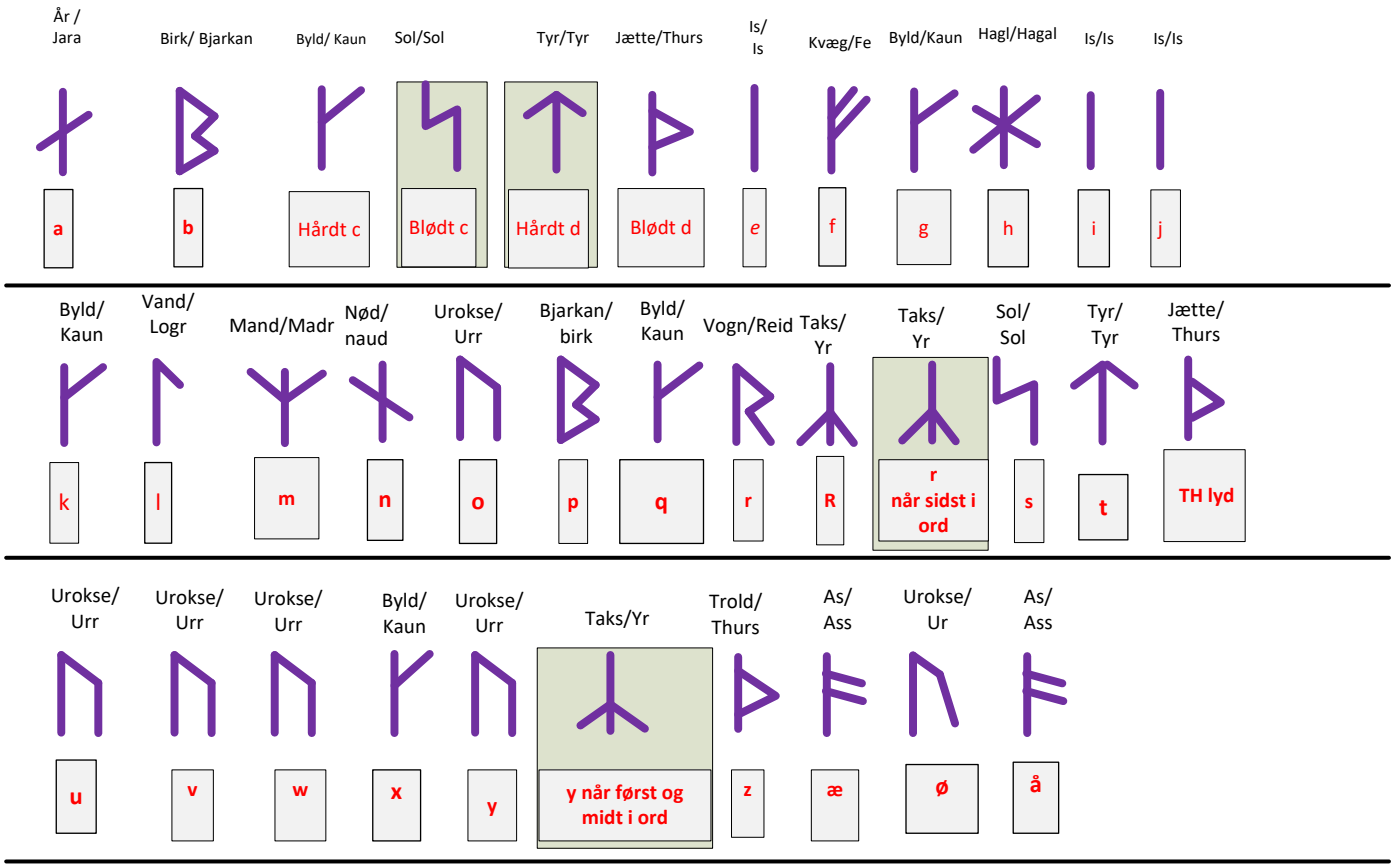

Lilla runer er grundrunerne i 16 Futhark --- Røde runer er alternative skrivemåder
Runer med ROSA under er extra runer eller runer der beskriver om lyden er hård eller blød
Runer med GULT under er runer der bruges sjældent

Yngre futhark – alle runevarianter

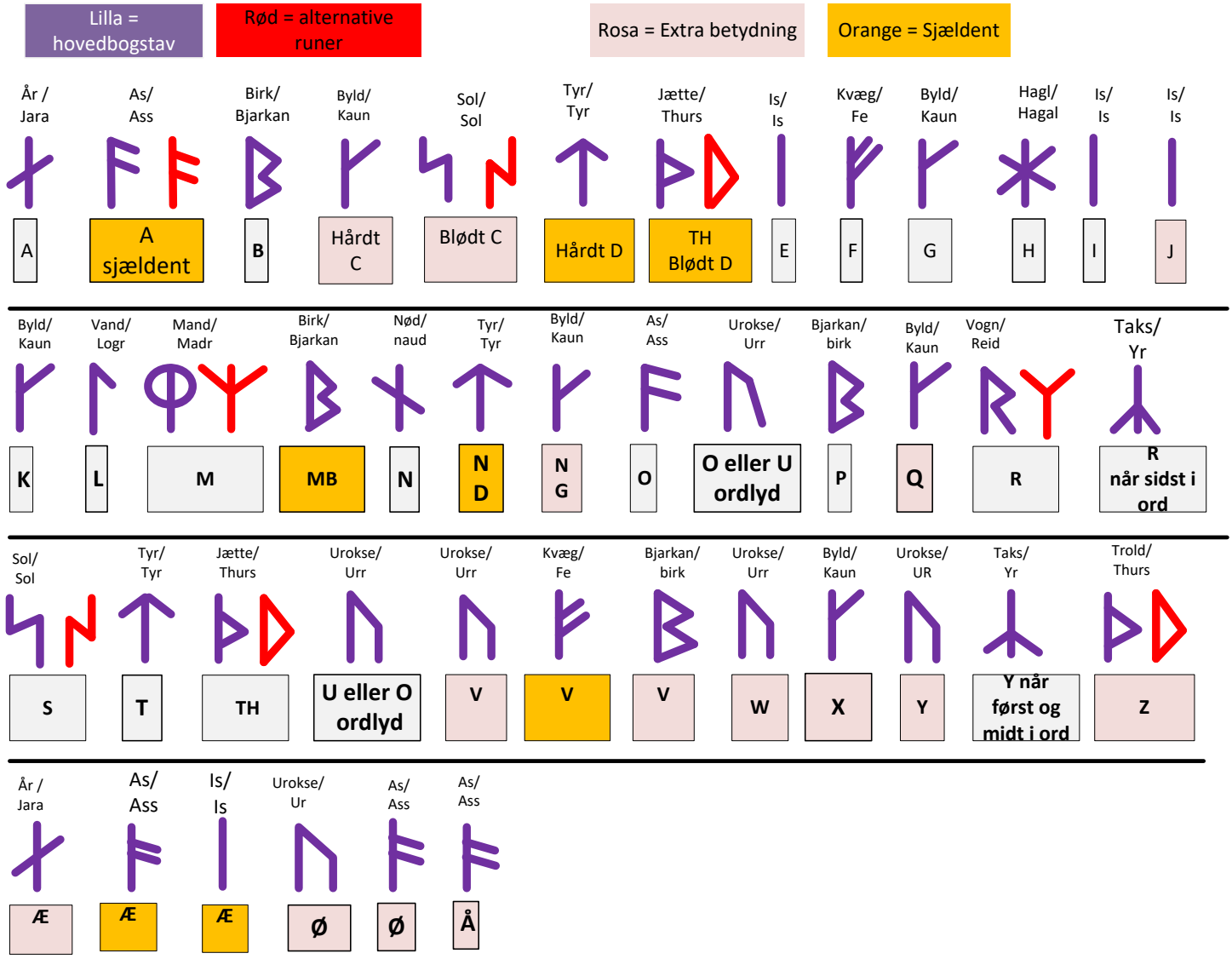

Bjarne Frøslev febr. 2019 – redigeret 2021